

POSTANOWIENIE

Dnia 2 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

Jolanta Małgorzata Jarząbek (ławnik Sądu Najwyższego)

Protokolant Anna Bereda

w sprawie S. K.

w przedmiocie uchylenia środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym

po rozpoznaniu w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych na rozprawie w dniu 2 marca 2021 r.

przy udziale Prokuratora Prokuratury Krajowej

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu

Apelacyjnego w (...) z dnia 22 lutego 2019 r. o sygn. akt II AKzw (...),

zmieniającego postanowienie Sądu Okręgowego w W. z dnia 11 lutego 2019 r. o sygn. akt III K (...)

skargę oddala.

UZASADNIENIE

Przeciwko S. K. (dalej: podejrzany) toczyło się postępowanie przygotowawcze, w którym był on podejrzany o to, że:

1) 12 grudnia 2017 r., około godziny 1:45 w nocy, w S., działając z powodu przynależności politycznej poseł B. K. do partii tworzącej koalicję rządzącą, a także w celu wyrażenia swojej dezaprobaty dla obecnej koalicji rządzącej w Rzeczypospolitej Polskiej oraz w celu zmuszenia rządu Rzeczypospolitej Polskiej oraz parlamentarzystów koalicji rządzącej, a także Prezydenta Rzeczypospolitej

Polskiej do zaniechania określonych działań, w szczególności działań legislacyjnych związanych z reformą wymiaru sprawiedliwości i organizacji wyborów, po wcześniejszym namalowaniu na elewacji budynku przy ul. (...) pod oknami Biura Poselskiego (...) napisu o treści „H-7102.21.21 CALIFOR UBER ALES NIE”, będącego wskazaniem daty 12 grudnia 2017 r. czytanej wspak, a także nawiązującego do tytułu piosenki zespołu Dead Kennedys, usiłował spowodować zdarzenie zagrażające życiu i zdrowiu wielu osób oraz mieniu w wielkich rozmiarach, mające postać pożaru lokalu Biura Poselskiego Poseł (...) znajdującego się w budynku wielorodzinnym przy ul. (...) w ten sposób, że po użyciu przemocy polegającej na wybiciu metalowymi przedmiotami w kształcie walców o wymiarach 20 centymetrów na 5 centymetrów szyby w drzwiach wejściowych do tegoż lokalu, przy wykorzystaniu łatwopalnej cieczy podpalił jego wnętrze, jednak zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na akcję gaśniczą podjętą przez funkcjonariuszy Policji i Straży Pożarnej, czym spowodował straty w łącznej wysokości 15.884,64 zł, działając na szkodę Biura Poselskiego Poseł (...), a także mieszkańców budynku: E. B., G. B., 3-letniego G. M., 6-miesięcznego K. W., B. K., R. K., 7-letniej W. K., 4-letniego W. K., A. M., Ł. M., 7-letniej J. M., 4-letniej L. M., M. K., K. K., X. Y., 8-letniej U. K., A. D., A. S. i 6-letniej O. D., przy czym przedmiotowe zdarzenie stanowiło czyn o charakterze terrorystycznym – tj. o czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. z art. 163 § 1 pkt 1 k.k., art. 288 § 1 k.k. i art. 119 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k.;

2) w okresie od września do 14 grudnia 2017 r., w miejscowości W., w powiecie [...], działając ze z góry powziętym zamiarem i w krótkich odstępach czasu, wbrew przepisom ustawy, wytworzył z uprawianych przez siebie konopi innych niż włókniste, po wcześniejszym ścięciu plonów i wysuszeniu materiału roślinnego, środki odurzające w postaci ziela konopi innych niż włókniste o łącznej masie netto 62,91 grama, z czego wydzielić można co najmniej 65 tzw. najmniejszych porcji handlowych środka odurzającego, co stanowi znaczną ilość – tj. o czyn z art. 53 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 12 k.k.

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z 27 czerwca 2018 r. (III K (...)), na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k., umorzył postępowanie wobec stwierdzenia niepoczytalności podejrzanego oraz na podstawie art. 93a § 1 pkt 4 k.k., art. 93b § 1 i 5 k.k., art. 93c pkt 1 k.k. i art. 93g § 1 k.k. orzekł o jego umieszczeniu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym.

Orzeczonego środek zabezpieczający wykonywany był wobec podejrzanego w Specjalistycznym Szpitalu (...) w B. na Oddziale Psychiatrii Ogólnej od 17 sierpnia 2018 r. W trakcie jego wykonywania 29 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy w W., zgodnie z treścią art. 204 § 1 k.k.w., uzyskał opinię psychiatryczną dotyczącą stanu zdrowia psychicznego podejrzanego. W treści tej opinii psychiatry ze szpitala w B.: lek. M. N., lek. U. K., ordynator Oddziału Psychiatrii Ogólnej lek. M. Z. oraz psycholog kliniczny U. R. wskazały, że mimo rozpoznania u pacjenta choroby psychicznej w postaci zaburzeń schizoafektywnych z przewagą faz maniakałnych, obecnie – dzięki zastosowanemu leczeniu – stan psychiczny pacjenta określić należało jako stabilny (miał on wyrównany nastrój i napęd psychoruchowy był zborny w codziennym funkcjonowaniu, nie prezentował żadnych objawów dekompensacji psychotycznej, bardzo dobrze radził sobie z codziennymi obowiązkami, był w pełni podporządkowany zasadom regulaminu oddziałowego). W opinii podniesiono, że pacjent regularnie uczestniczył w zajęciach terapeutycznych, był zaangażowany w proces leczenia i terapii, krytycznie odnosił się do stawianych mu zarzutów, żałował swojego zachowania i deklarował chęć stałego leczenia po ewentualnym wypisie ze szpitala. Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, biegli stwierdzili, że podejrzanym nie wymagał dalszego pobytu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym oraz wskazali, że kontynuacja leczenia mogła odbywać się w warunkach ambulatoryjnych. Dodatkowo uznali, że podejrzanym nie zagraża porządkowi prawnemu, a prawdopodobieństwo popełnienia przez niego czynów karalnych jest znikome. W konsekwencji poczynionych ustaleń biegli zawnioskowali o zmianę środka zabezpieczającego z pobytu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym na terapię ambulatoryjną. Opinia ta została podtrzymana przed Sądem Okręgowym w W. na posiedzeniu 11 lutego 2019 r. (III K (...)) w przedmiocie dalszego stosowania środka zabezpieczającego wobec podejrzanego. Na posiedzeniu tym prokurator złożył wniosek dowodowy

o dopuszczenie dowodu z opinii nowego zespołu biegłych na okoliczność ustalenia aktualnego stanu zdrowia podejrzanego ze szczególnym uwzględnieniem przesłanek stosowania środka zabezpieczającego. Sąd Okręgowy w W. nie uwzględnił tego wniosku, stwierdzając, że opinia z 29 stycznia 2019 r. była logiczna, spójna, pełna, kompletna, a sformułowane w niej wnioski nie budziły wątpliwości.

Postanowieniem z 11 lutego 2019 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił środek zabezpieczający stosowany wobec podejrzanego na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w W. z 27 czerwca 2018 r. w sprawie III K (...) i zwolnił go z internacji w Specjalistycznym Szpitalu (...) w B. Dodatkowo, na podstawie art. 93a § 2 k.k., orzekł wobec podejrzanego środek zabezpieczający w postaci obowiązku terapii w Poradni Zdrowia Psychicznego.

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone przez prokuratora. Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z 22 lutego 2019 r. (II AKzw (...)) zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w W. w ten sposób, że obok środka zabezpieczającego w postaci terapii orzekł wobec podejrzanego terapię uzależnień w zakresie środków odurzających. W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny w (...) utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Pismem z 30 stycznia 2020 r. Prokurator Generalny złożył skargę nadzwyczajną od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z 22 lutego 2019 r. (II AKzw (...)), zmieniającego postanowienie Sądu Okręgowego w W. z 11 lutego 2019 r. (III K (...)), wydane w przedmiocie uchylenia środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym wobec podejrzanego. Prokurator Generalny zaskarżył powyższe postanowienie w całości, na niekorzyść podejrzanego. Na podstawie art. 89 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na ustaleniu przez sąd braku podstaw do dalszego stosowania środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym podejrzanego na podstawie opinii biegłych ze Specjalistycznego Szpitala (...) w B., w następstwie czego doszło faktycznie do utrzymania w mocy niezasadnego postanowienia sądu pierwszej instancji o uchyleniu środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym wobec podejrzanego, podczas gdy z materiału

dowodowego wynikało, iż w świetle jego dotychczasowej linii życiowej, a zwłaszcza okoliczności, iż wymieniony leczył się psychiatrycznie od wielu lat oraz w przeszłości rezygnował z tego leczenia, co skutkowało popełnieniem przez niego czynu zabronionego oraz opinii psychiatrycznej z 21 maja 2018 r., iż leczenie w warunkach ambulatoryjnych będzie nieskuteczne, a zatem nadal pozostaje aktualna potrzeba dalszego stosowania środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, co zapobiegnie popełnieniu przez podejrzanego czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości.

Prokurator Generalny wniosł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z 22 lutego 2019 r. (II AKzw (...)) i orzeczenie o uwzględnieniu zażalenia prokuratora i uchylenie postanowienie Sądu Okręgowego w W. z 11 lutego 2019 r. (III K (...)).

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny podniósł, że analiza materiału aktowego, który został zgromadzony w niniejszej sprawie, powinna prowadzić do konkluzji, że sąd odwoławczy poczynił istotne ustalenia w oczywistej i rażącej sprzeczności z zebrany *in concreto* materiałem dowodowym. Autor skargi nadzwyczajnej stwierdził, że Sąd Apelacyjny w (...) nie przeprowadził wszechstronnej kontroli odwoławczej zaskarżonego postanowienia. Dokonana ocena zaskarżonego postanowienia była dowolna i oparta na niepełnej opinii biegłych. Zdaniem Prokuratora Generalnego, wnioski wynikające z opinii biegłych z 29 stycznia 2019 r. drastycznie odbiegały bowiem od ustaleń i wniosków zawartych w opinii biegłych z 21 maja 2018 r., w której zwrócono uwagę na szereg poważnych zaburzeń chorobowych natury psychicznej u podejrzanego, stwarzających realne niebezpieczeństwo popełnienia przez niego kolejnych czynów zabronionych o znacznej społecznej szkodliwości, podobnych do uprzednio mu zarzucanych w związku z chorobą psychiczną. Zdaniem Prokuratora Generalnego, konieczne było powołanie w przedmiotowej sprawie innego zespołu biegłych w celu kompleksowej i wszechstronnej oceny stanu zdrowia podejrzanego, przy uwzględnieniu jego dotychczasowego sposobu życia i okoliczności zarzucanych mu czynów, czego nie dokonano w wystarczającym stopniu w opinii z 29 stycznia 2019 r.

Autor skargi nadzwyczajnej podkreślił, że opinia biegłych z 29 stycznia 2019 r. pozostaje oderwana od okoliczności czynu – oparta była wyłącznie na oświadczeniach sprawcy, natomiast nie uwzględniała pozostałych aspektów związanych z chorobą podejrzanego, jego dotychczasowego życia oraz charakteru zarzucanych mu czynów zabronionych. Zarzucił tym samym, że Sąd Okręgowy w W. zaniechał wnikliwej i wszechstronnej analizy i oceny całokształtu przedmiotowej sprawy, przede wszystkim niezasadnie oddalając wniosek dowodowy prokuratora, złożony na posiedzeniu 11 lutego 2019 r., co zostało następnie zaakceptowane przez Sąd Apelacyjny w (...) Zdaniem Prokuratora Generalnego, opinia biegłych z 29 stycznia 2019 r., na podstawie której doszło do zwolnienia podejrzanego ze stosowanego wobec niego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia go w zakładzie psychiatrycznym, była sprzeczna z pozostałym materiałem dowodowym (opinią psychiatryczną z 21 maja 2018 r., wywiadem środowiskowym oraz historiami choroby), którego prawidłowa analiza prowadziła do wniosku, że nadal istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości. Podnosił on również, że okoliczność, iż podejrzany znajdował się w stanie remisji, nie powinna determinować stanowiska biegłych w zakresie braku konieczności stosowania środka zabezpieczającego w postaci dalszego pobytu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym oraz prowadzić do kategorycznej oceny o braku jakiegokolwiek zagrożenia ze strony podejrzanego. Autor skargi nadzwyczajnej zwrócił ponadto uwagę, że poprawa stanu zdrowia podejrzanego miała miejsce właśnie w związku z umieszczeniem go w zakładzie psychiatrycznym. Istnieje natomiast uzasadniona obawa, że przebywanie podejrzanego na wolności, przede wszystkim w związku ze zdiagnozowanym wobec niego uzależnieniem od alkoholu i środków odurzających, może skutkować zaprzepaszczeniem pozytywnych wyników dotychczasowego leczenia, a co za tym idzie – może prowadzić do realnego zagrożenia popełnienia przez niego kolejnego poważnego czynu zabronionego.

Podsumowując, Prokurator Generalny kategorycznie podkreślił, że opinie biegłych z 29 stycznia 2019 r. były niepełne i niejasne, nie uwzględniały wszystkich istotnych z punktu widzenia dalszego stosowania wobec podejrzanego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym okoliczności,

nie zawierały wystarczającego wyjaśnienia wyrażonych w nich ocen i poglądów, co doprowadziło Sąd Apelacyjny w (...) do sprzecznej z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego, dokonanej z naruszeniem przepisu art. 7 k.p.k., skutkującym niezasadnym uchyleniem środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 154, dalej: u.SN), jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

- 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub
- 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub
- 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego
 - a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Stosownie do art. 115 § 1 u.SN, w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r.

Przepis art. 115 § 1a u.SN stanowi, że skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie ustawy, może być wniesiona przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19, wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20, wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczególnych – uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej, wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji, zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, by służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne,

by wzgląd na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że Prokurator Generalny jest legitymowany do wniesienia skargi nadzwyczajnej, a termin do jej wniesienia został zachowany. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z 22 lutego 2019 r. (II AKzw (...)), zmieniające postanowienie Sądu Okręgowego w W. z 11 lutego 2019 r. (III K (...)), wydane w przedmiocie uchylenia środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym wobec podejrzanego, jest prawomocne. Nie przysługuje od niego zwykły środek zaskarżenia. Nie może też zostać wzruszone w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Podstawą skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny uczynił zarzut oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego (art. 89 § 1 pkt 3 u.SN). Zarzut ten może być podniesiony, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy prowadzi do odmiennych wniosków co do ustaleń faktycznych niż te, które stały się podstawą orzekania sądu. Sprzeczność ma dotyczyć istotnych ustaleń sądu i być „oczywista”.

Zgodnie z ugruntowaną linią orzecniczą, przez oczywistą sprzeczność ustaleń sądu z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym rozumie się takie odtworzenie przez sąd stanu faktycznego sprawy, które nawet przy pobieżnej analizie okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej jawi się jako błędne i nieodpowiadające rzeczywistości. Nie obejmuje zatem jakiegokolwiek błędu związanego z ustalaniem przebiegu danego zdarzenia lub oceny faktów i okoliczności, analizowanych przez sąd i będących podstawą rozstrzygnięcia, czy też niepełności postępowania dowodowego, lecz tylko takie uchybienia, które bez wątpienia są błędne, a nieprawidłowość tę można dostrzec od razu, bez potrzeby nadmiernego, ponownego badania sprawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 2 września 2020 r., I NSNk 4/19 i z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/20).

Rację ma Prokurator Generalny, że w niniejszej sprawie z dwóch opinii biegłych psychiatrów: z 21 maja 2018 r. i z 29 stycznia 2019 r. wynikają zasadniczo odmienne wnioski – przede wszystkim w zakresie potrzeby zastosowania wobec

podejrzanego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym (art. 93a § 1 pkt 4 k.k.). Odmienne jest również ocena stanu psychicznego sprawcy z chwili sporządzania obu opinii. Bez wątpienia w pierwszej z nich kategorycznie ustalono stan psychiczny sprawcy czynu zabronionego kwalifikujący go do umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. Z drugiej opinii wynika natomiast, że zastosowany uprzednio środek zabezpieczający jest zbędny. Porównując treść obu opinii oraz wynikające z nich wnioski autor skargi nadzwyczajnej dostrzegł zachodzące pomiędzy nimi różnice, a nawet sprzeczności, które w jego ocenie spowodowały, że sąd uwzględniając wyłącznie drugą w kolejności czasowej opinię z dnia 29 stycznia 2019 r., niesłusznie uchylił środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Zdaniem Prokuratora Generalnego, biegli nie udzielili wyczerpującej odpowiedzi na pytanie czy istnieje wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez podejrzanego czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości, w związku ze zdiagnozowaną u niego chorobą psychiczną. Autor skargi nadzwyczajnej zwrócił uwagę, że druga z opinii była mniej wnikliwa, niepełna, niejasna, a biegli nie uwzględnili wszystkich okoliczności (m.in. dotychczasowego sposobu życia – nieskuteczności podejmowanego wielokrotnie leczenia, wieloletniego uzależnienia od środków odurzających, dojrzałego wieku, ukształtowanej osobowości; charakteru czynu w związku z jakim toczyło się przeciwko niemu postępowanie karne). Ponadto wyraził wątpliwość, czy w tak czasie możliwa była tak znaczna poprawa zdrowia podejrzanego, który w chwili sporządzania pierwszej z opinii wykazywał silne zaburzenia psychotyczne.

Akcentując odmienne konkluzje co do konieczności stosowania wobec sprawcy środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym Prokurator Generalny pominął jednak zróżnicowany charakter obu opinii. Wynika on nie tylko ze sporządzenia ich w diametralnie różnych okresach pobytu podejrzanego w zakładzie psychiatrycznym, a co za tym idzie – na podstawie zróżnicowanego stopnia wiedzy o stanie jego zdrowia, lecz również z odrębnych podstaw prawnych, a nade wszystko z odmiennych celów, dla których zostały zlecone. Tego kontekstu nie można pominąć przy ocenie zarzuconej w skardze

nadzwyczajnej sprzeczności ustaleń sądu z zawartym w sprawie materiałem dowodowym.

Pierwsza z opinii (z 21 maja 2018 r.) została wydana w związku z podejrzeniem wystąpienia niepoczytalności sprawcy w chwili popełnienia czynu zabronionego i ustaleniem potrzeby zastosowania wobec niego środka zabezpieczającego. Zgodnie z przepisem art. 202 § 1 k.p.k., w celu wydania takiej opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, powołuje co najmniej dwóch biegłych lekarzy psychiatrów. Opinia biegłych powinna zawierać stwierdzenia dotyczące zarówno poczytalności oskarżonego w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu, jak i jego aktualnego stanu zdrowia psychicznego, a zwłaszcza wskazanie, czy stan ten pozwala oskarżonemu na udział w postępowaniu i na prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny, a w razie potrzeby także stwierdzenia wymienionej w art. 93b k.k. okoliczności w postaci konieczności orzeczenia środka zabezpieczającego w celu zapobiegnięcia ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, jeżeli inne środki prawne określone w Kodeksie karnym lub orzeczone na podstawie innych ustaw nie byłyby wystarczające (art. 202 § 5 k.p.k.). W konsekwencji biegli skupili się w tej opinii na ocenie stanu psychicznego sprawcy w związku z toczącym się przeciwko niemu postępowaniem karnym. Uznanie, że sprawca był w chwili czynu niepoczytalny, w związku ze stwierdzoną u niego chorobą psychiczną, skutkowało umorzeniem postępowania wobec niego i zastosowaniem odpowiedniego środka zabezpieczającego. Wiadomości specjalnych wymagało również ustalenie, czy z uwagi na swój stan psychiczny sprawca może brać udział w toczącym się postępowaniu, jak również czy zachodzi konieczność posiadania przez niego obrońcy. Powyższa opinia miała zatem charakter wieloaspektowy i musiała odnosić się do różnorodnych kryteriów, stąd może wynikać wniosek, że była ona bardziej szczegółowa.

Druga opinia biegłych (z 29 stycznia 2019 r.) została natomiast wydana w związku z realizacją obowiązku ustawowego, o którym mowa w przepisie art. 204 § 1 k.k.w. Zgodnie z jego treścią, jeżeli wobec sprawcy orzeczono pobyt w zakładzie psychiatrycznym, sąd, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, orzeka w przedmiocie dalszego stosowania tego środka, a w wypadku uzyskania opinii,

że dalsze pozostawanie sprawcy w zakładzie nie jest konieczne – bezzwłocznie. W razie potrzeby sąd zasięga opinii innych biegłych. Opinia ta została wydana zatem na zupełnie innym etapie stosowania środka zabezpieczającego niż poprzednia. Taka okresowa weryfikacja konieczności pobytu sprawcy czynu zabronionego w zakładzie psychiatrycznym jest konsekwencją przyjętej reguły, że sąd nie określa z góry czasu stosowania środka zabezpieczającego (art. 93d § 1 k.k.). Równocześnie sam ustawodawca wskazuje terminy, w których powinno nastąpić stosowne badanie sprawcy. Niezasadny jest zatem zarzut podniesiony przez Prokuratora Generalnego, że krótki okres pomiędzy wydaniem opinii psychiatrycznych z 21 maja 2018 r. i z 21 stycznia 2019 r. może świadczyć o nieprawidłowej ocenie biegłych, zawartej w drugiej z opinii.

Wydając opinię z 29 stycznia 2019 r. biegli badali stan psychiczny sprawcy pod kątem potrzeby dalszego przebywania przez niego w zakładzie psychiatrycznym, biorąc pod uwagę ustalenia dotyczące tego, czy właśnie na tę (a nie wcześniejszą) chwilę istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości. Nie zachodziła zatem potrzeba ponownego odniesienia się do jego stanu psychicznego z czasu popełnienia czynu zabronionego. Bez wątpienia w ogólnej ocenie stan ten, ustalony już na podstawie pierwszej z opinii, rzutował na sytuację sprawcy, jednakże ta jedna okoliczność nie mogła samodzielnie determinować potrzeby pozostawiania sprawcy w zakładzie psychiatrycznym, jeżeli nie przemawiała za tym weryfikacja pozostałych ustawowych przesłanek. Takie uzależnienie możliwości zwolnienia sprawcy ze stosowania środka zabezpieczającego od jego stanu psychicznego z chwili czynu prowadziłoby wręcz do wniosku, że umieszczenie w zakładzie psychiatrycznym stanie się faktycznie dożywotnią detencją w stosunku do każdego sprawcy, który dopuścił się czynu zabronionego w stanie nietrzeźwości, w związku z występowaniem u niego choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego. Wniosek taki pozostawałby jednak w oczywistej sprzeczności z regułą przyjętą w art. 93d § 1 k.k.

Z uwagi na to, że zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia sprawcy w zakładzie psychiatrycznym zawsze będzie miało miejsce w oparciu o opinię biegłych, stwierdzających, iż istnieje wysokie

prawdopodobieństwo, że sprawca popełni ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym, opinia ta każdorazowo pozostawałaby w sprzeczności (w rozumieniu przyjętym w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej) z opinią wydaną na podstawie art. 204 § 1 k.k.w. i skutkującą zwolnieniem sprawcy czynu zabronionego z pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Nadanie takiego priorytetowego znaczenia pierwszej z opinii czyniłoby art. 204 § 1 k.k.w. przepisem martwym.

W judykaturze i piśmiennictwie dostrzega się zasadnicze różnice pomiędzy opinią sporządzaną w związku z podejrzeniem niepoczytalności sprawcy czynu zabronionego i orzekaniem o zastosowaniu środka zabezpieczającego oraz opinią w przedmiocie dalszego stosowania środka zabezpieczającego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie że „orzekanie w postępowaniu wykonawczym, na podstawie art. 204 § 1 k.k.w., w przedmiocie dalszego stosowania środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym nie jest orzekaniem o zastosowaniu środka zabezpieczającego” (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 stycznia 2017 r., II KZ 1/17 i z 20 września 2017 r., III KK 384/17). W literaturze ponadto zwraca się uwagę, że przy orzekaniu w przedmiocie dalszego stosowania środka zabezpieczającego sąd powinien uwzględnić dyrektywę, która wynika z przepisu art. 93b k.k. Zarówno przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, jak i ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy akcentują zasadę, zgodnie z którą pobyt sprawcy w zakładzie psychiatrycznym powinien być maksymalnie ograniczony. Sąd powinien orzec o zwolnieniu z powyższego środka zabezpieczającego, gdy dalszy pobyt w nim sprawcy nie jest niezbędny dla zapobiegnięcia popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, związanego z jego chorobą psychiczną, upośledzeniem umysłowym lub uzależnieniem od alkoholu lub innego środka odurzającego. Nie bez znaczenia jest również spostrzeżenie, że przepis art. 204 § 1 k.k.w. ma charakter gwarancyjny dla osoby, w stosunku do której stosowany jest powyższy środek zabezpieczający – sąd ma bowiem obowiązek co 6 miesięcy badać potrzebę dalszego stosowania wolnościowych środków zabezpieczających (S. Lelental, *Komentarz do art. 204*

k.k.w., w: Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Legalis/el. 2020 i wskazana tam literatura).

Jak już wcześniej podniesiono, nie można tracić z pola widzenia tej istotnej okoliczności, że obie opinie sporządzane były w innym czasie i na różnych etapach stosowania środka zabezpieczającego. Pierwsza z nich została wydana po 8-tygodniowej obserwacji psychiatrycznej (art. 203 § 1 k.p.k.), w stosunkowo nieodległym czasie od popełnienia czynu zabronionego, gdy leczenie sprawcy nie zostało jeszcze w pełni ustalone. Druga opinia została sporządzona po dłuższym pobycie sprawcy w zakładzie psychiatrycznym i regularnym, ponad 9-miesięcznym leczeniu. Wówczas biegli dysponowali już obszerniejszą wiedzą pozwalającą na formułowanie bardziej wnikliwej oceny jego stanu psychicznego.

Dla uchylenia postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z 22 lutego 2019 r. (II AKzw (...)) nie jest wystarczające samo przekonanie autora skargi nadzwyczajnej, że w dalszym ciągu istnieje wysokie prawdopodobieństwo, iż sprawca popełni ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną, poparte wyłącznie wnioskami wynikającymi z pierwszej opinii psychiatrycznej, wywiadu środowiskowego i zeznań osób dla niego najbliższych. Sąd nie może samodzielnie dokonywać ustaleń, co do których wymagane jest posiadanie wiadomości specjalnych. Nie mógł zatem na podstawie poprzedniej opinii, z pominięciem opinii bieżącej, wydać postanowienia co do dalszego stosowania środka zabezpieczającego. Takie postępowanie uznać należałoby za stanowiące przejaw dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów. Z tych samych względów chybiona jest argumentacja zawarta w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej w zakresie hipotez związanych ze stanem zdrowia podejrzanego i potencjalnym niebezpieczeństwem popełnienia przez niego kolejnego czynu zabronionego. Autor skargi nadzwyczajnej, w odróżnieniu od specjalistów z zakresu psychiatrii i psychologii, nie posiada wiedzy i kompetencji, wymaganych dla oceny tych okoliczności i nie może ich wymagać również od innego, nieuprawnionego do formułowania takich ocen i wniosków, podmiotu.

Nie można się również zgodzić z twierdzeniem skarżącego, że opinia biegłych z 29 stycznia 2019 r. została wydana z pominięciem szeregu okoliczności,

przytoczonych w skardze nadzwyczajnej. Przyznanie decydującego znaczenia określonym czynnikom, kosztem innych, nie może stanowić dowodu na to, że biegli nie uwzględnili i odpowiednio nie ocenili przytaczanych przez niego okoliczności (m.in. kwestii dotychczasowych niepowodzeń w leczeniu, uzależnienia od alkoholu i środków odurzających). Podkreślić należy, że to biegły lekarz psychiatra i psycholog są kompetentni do oceny, jakie okoliczności należy uwzględnić na etapie wykonywania środka zabezpieczającego i jakie przemawiają za dalszym jego stosowaniem.

Skarżący nie sformułował wystarczającej argumentacji na poparcie tezy, że opinia biegłych z 29 stycznia 2019 r. jest w rzeczywistości błędna. Podniesione w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej zarzuty mają charakter przypuszczeń popartych wyłącznie treścią opinii z 21 maja 2018 r. Nie sposób przy tym nie zauważyć, że zdecydowanie większy nacisk kładzie on na fakt, że podejrzany jest w dalszym ciągu chory psychicznie, niż na to, że w związku z jego chorobą może on ponownie popełnić czyn zabroniony – co powinno stanowić istotę rozważań o stosowaniu środka zabezpieczającego.

Z powyższych względów sformułowany w skardze nadzwyczajnej zarzut oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego należy uznać za bezzasadny.

Niezależnie od braku podstaw do stwierdzenia, że zaistniała przesłanka szczególna skargi nadzwyczajnej, wymieniona w art. 89 § 1 pkt 3 u.SN, w niniejszej sprawie nie wykazano, że uchylenie zaskarżonego postanowienia jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN).

Autor skargi nadzwyczajnej odniósł się do tego aspektu w bardzo ograniczonym zakresie, doszukując się konieczności uwzględnienia skargi nadzwyczajnej w zasadzie pewności prawa i prawidłowości jego stosowania przez organy państwowe. Zgodnie z treścią uzasadnienia, wyroki sądowe powinny być sprawiedliwe, wydawane w oparciu o przepisy prawa, które powinno być stosowane i zinterpretowane w sposób prawidłowy i odzwierciedlać całość zebranego w sprawie materiału dowodowego – bez pomijania istotnych jego części.

Argumentację tę należy uznać za niewystarczającą. Prokurator Generalny poza szerokim uzasadnieniem zarzutu postawionego postanowieniu Sądu Apelacyjnego w (...) z 22 lutego 2019 r. (II AKzw (...)), *de facto* nie wyjaśnił, w jaki sposób i w jakim zakresie to konkretne orzeczenie naruszało zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo wskazanie, że sąd wydając zaskarżone postanowienie naruszył zasadę swobodnej oceny dowodów i nie zweryfikował odpowiednio materiału dowodowego, nie może zostać uznane za czyniące zadość przesłance, o której mowa w art. 89 § 1 *in principio* u.SN. Jak wskazano wcześniej, założeniem instytucji skargi nadzwyczajnej jest bowiem eliminowanie z obrotu orzeczeń sądowych, które są w sposób elementarny niesprawiedliwe i obarczone wadami fundamentalnymi – z punktu widzenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Stwierdzone naruszenia muszą być tak poważne, aby uzasadniona była ingerencja w powagę rzeczy osądzonej

Z pewnością nie przemawia za uchyleniem zaskarżonego postanowienia i ponownym orzeczeniem wobec podejrzanego pobytu w zakładzie psychiatrycznym aktualny przebieg jego terapii w warunkach ambulatoryjnych. Z informacji uzyskanych z Zakładu Opieki Zdrowotnej w S. przez Sąd Okręgowy w W. wynika, że podejrzany odbywa bez zakłóceń środki zabezpieczający w postaci terapii i regularnie kontynuuje leczenie. Aktualnie nie występują zatem względy, które przemawiały za ponownym umieszczeniem go w zakładzie psychiatrycznym. Gdyby jednak zachowanie sprawcy po uchyleniu środka zabezpieczającego wskazywało, że zachodzi konieczność stosowania środków zabezpieczających, sąd – zgodnie z przepisem art. 93d § 6 k.k. – nie później niż w ciągu 3 lat od uchylenia środka, może ponownie orzec ten sam środek zabezpieczający lub inny środek, o którym mowa w art. 93a § 1 pkt 1-3 k.k. Te uprawnienia sądu są obecnie wystarczającą gwarancją prawidłowości przebiegu terapii i terapii uzależnień wobec podejrzanego.

Ze względu na to, że nie wykazano oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego ani konieczności uchylenia zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego

w (...) z 22 lutego 2019 r. (II AKzw (...)) dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej – skarga jest bezzasadna i podlega oddaleniu.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.